

'Les víctimes de tràfic d'éssers humans haurien de tenir el mateix tracte que les de terrorisme'

Parlem amb la coordinadora de l'Àrea de Sensibilització i Incidència de SICAR
Cat Adoratius

Parlem amb Rosa Mª Cendón coordinadora de SICAR Cat, que és una ONG que ofereix atenció integral a les dones esclavitzades per les xarxes de tràfic de persones. És un terreny molt opac, amb poca informació, on imperen els clixés masclistes, el menyspreu i la xenofòbia. A SICAR Cat ens informen, per exemple, que fins l'any 2010 el delictes de tràfic d'éssers humans (TEH) no era inclòs en el codi penal espanyol. Fins llavors, era més fàcil de traficar amb persones que no amb drogues, cosa que convertí l'estat espanyol en destinació ideal per a les màfies.

—**El tòpic associa les víctimes de tràfic de persones amb prostitució. En realitat, quins delictes abasta la definició i qui afecta?**

—Són víctimes d'un delictes que presenta un seguit d'accions, mitjans i finalitats. Accions per a la captació de la persona, el transport, el trasllat i la recepció. Uns mitjans il·lícits: l'engany, el frau, l'abús de poder o d'una situació de vulnerabilitat i, fins i tot, el segrest. I unes finalitats: malgrat que a Europa es posa l'accent en l'explotació sexual, també cal incloure-hi l'explotació laboral —en la mendicitat—, el tràfic d'òrgans, el matrimoni forçat i la comissió de delictes. Les persones passen a ser una mercaderia que es pot comprar i vendre.

—**La percepció social del problema és molt reductiva?**

—Sí. En general ho reduïm tot a una situació d'explotació sexual, però elles senten que han estat violades sistemàticament. No ho podem reduir, només, a l'ús de la vagina. És una violació de drets humans. Per a elles no és pas cap violació sexual, sinó una violació sistemàtica. Que hi hagi hagut un lucre per la violació els importa poc. Han hagut de suportar situacions que poden considerar-se tortura, bé perquè han vist com les sofrien uns altres, bé perquè les han sofertes directament; han vist com morien persones en els trasllats; els han denegat l'accés a la salut; han estat obligades a avortar clandestinament; de vegades no poden tenir cura dels fills... No tenen dret al descans, viuen situacions abusives de feina i de violència física i psíquica.

«Segons xifres dels Mossos d'Esquadra, a Catalunya hi ha unes 2.500 persones que són víctimes potencials de tràfic amb fins d'explotació sexual. A SICAR Cat atenem unes 120 persones l'any. Entre el volum potencial i els casos atesos hi ha un abisme. Queda molt per fer, encara.»

—**Quina magnitud té el problema a Catalunya?**

—Segons xifres dels Mossos d'Esquadra, a Catalunya hi ha unes 2.500 persones que són víctimes potencials de tràfic amb fins d'explotació sexual. A SICAR Cat atenem unes 120 persones l'any. Entre el volum potencial i els casos atesos hi ha un abisme. Queda molt per fer, encara.

—**Suposo que la cosa més difícil per a elles és sortir-ne, escapar-se de la xarxa de tràfic.**

—Sí. Calen més efectius policíacs per a combatre el crim organitzat a casa nostra. N'hi ha unitats especialitzades als Mossos, la policia espanyola i la Guardia Civil, però no n'hi ha prou per a encarar el volum de la situació.

—**N'hi ha que aconsegueixen sortir-se'n soles?**

—Sí. Hi ha gent molt valenta que aprofita una oportunitat, quan decideix de dir prou de pagar deutes i viure abusos. Molts no poden fer aquest pas perquè han amenaçat la vida dels seus familiars i aquestes amenaces, de vegades, s'executen.

—Us hi heu trobat, amb aquest cas?

—Sí. Hi ha hagut l'assassinat de dos familiars de dues dones i moltes situacions de violència cap a les famílies en els països d'origen: cremar-los les cases, rebre pallisses... Per això moltes, per por de les conseqüències, no poden trencar el vincle amb l'organització criminal.

—No es poden protegir com a testimonis que col·laboren amb la justícia?

— Sí, però la llei espanyola de 'protección a testigos y peritos en causas criminales' del 1994 és absolutament obsoleta. Durant la fase d'instrucció, les víctimes són protegides per un codi que els permet que no siguin identificades, però la llei preveu més garanties per a l'acusat que no per a les víctimes. En el judici oral, l'acusat té el dret de saber qui ha posat la denúncia. Per tant, la llei és paper mullat. Es troben més desprotegides que les víctimes de violència de parella. Tenint en compte que no saben ben bé de qui s'han de defensar, perquè la xarxa criminal pot enviar un sicari desconegut.

—Quan s'escapen, les màfies us assetgen?

—Sabem que quan s'acosten alguns judicis, els traficants proven de localitzar-les, identificar-les i coaccionar-les. S'ha delegat en les ONG la seva protecció, i nosaltres no som especialistes en seguretat. Les tenim en cases d'acollida, però no en podem garantir al cent per cent la seguretat. Hi ha hagut un relaxament excessiu per part de les administracions pel que fa a garantir un dret tan fonamental. Hi ha mirades molt racistes, molt xenòfobes. Elles tenen un triple estigma: són estrangeres, són dones i a més han estat vinculades a la prostitució. Això pesa moltíssim a l'hora de veure-les com a éssers humans que cal protegir.

—Els països d'origen normalment quins són?

—Els mitjans de comunicació destaquen molt Nigèria, Romania i la Xina. El cas de les dones llatinoamericanes, del Paraguai, per exemple, afecta més la resta de l'estat. Però aquests darrers anys hem atès persones de més de vint-i-cinc nacionalitats diferents.

—Quan poden sortir-se'n, soles, o amb el vostre ajut, l'ideal seria que s'acollissin a la protecció internacional?

—Tots els casos no poden ser susceptibles de la protecció internacional perquè ha d'haver-hi els requisits que recull la llei d'asil; però és indubtable que moltes vegades cal garantir el 'principi de no-devolució'. L'expulsió d'aquestes persones podria significar posar-les en perill, en situacions d'estigmatització... Així i tot, comptem també amb la llei d'estrangeria, que en l'article 59 bis, preveu, per normativa europea, que quan es detectin indicis d'aquesta situació les persones tenen el dret de sol·licitar a l'estat un període de restabliment i reflexió. Si s'hi acullen, tenen un mínim de noranta dies en què no poden ser expulsades del país, si es troben en situació administrativa irregular.

—Què es fa en aquest període?

—Es recuperen físicament i psíquicament de la situació d'esclavatge que han viscut, i són informades dels seus drets per a prendre la decisió de denunciar els fets o no.

—Què passa si decideixen de denunciar o de no fer-ho?

—Si denuncien els fets a la policia, els donen un permís de residència i treball provisional d'un any en concepte de col·laboració, tot esperant d'obtenir la sentència ferma, que els permetrà

o no d'obtenir el permís definitiu per a cinc anys. La nostra valoració és que és un joc de contraprestació: tu em dones, jo et dono. I si decideix de no denunciar, hi ha la possibilitat que es tingui en consideració la seva situació personal i hom li concedeixi també un permís de residència i treball provisional d'un any que posteriorment pot esdevenir definitiu. Tant per l'una via com per l'altra (col·laboració o situació personal), l'estat no ha definit criteris clars i això fa que ens trobem amb una arbitrietat perillosa i poc garantista.

—**Quin impacte s'obté gràcies a aquest mecanisme de l'article 59 bis?**

—Un impacte molt pobre. Aquests darrers anys s'han concedit uns cinquanta permisos de residència i treball l'any, mentre que les estadístiques d'Espanya constaten més de 10.000 víctimes potencials de tràfic per explotació sexual.

«Elles tenen un triple estigma: són estrangeres, són dones i a més han estat vinculades a la prostitució. Això pesa moltíssim a l'hora de veure-les com a éssers humans que cal protegir.»

—**I no poden acollir-se directament a la protecció internacional?**

—Des del 2009, la llei reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària preveu la persecució per motius de gènere, on per exemple podríem incloure a les dones i nenes traficades per explotació sexual. Per tant, encara que no sigui explícit en la convenció de Ginebra, tothom té clar que s'hi hauria d'incloure.

—**I s'hi inclou?**

—Actualment la llei estableix que el supòsit de persecució per motius de gènere ha d'anar acompanyat d'algun altre motiu de la convenció de Ginebra. Per tant, no tots els casos de tràfic poden acollir-s'hi. D'una altra banda sorgeix un gran interrogant: qui avala o demostra una situació de tràfic? És a dir, per justificar més motius de persecució, per exemple, la del col·lectiu LGTB, hi ha webs i molta informació per a provar que en un país determinat aquest col·lectiu és perseguit, sancionat o condemnat a mort... Però com demostres una situació de tràfic?

—**Llavors què li passa a la víctima?**

—És un forat negre. La persona es queda en els llimbs. Malgrat ser identificada com a víctima de TEH per la policia, també cal que la policia avala que hi ha perill al país d'origen i que, per això, hem de garantir el principi de no-devolució. Els Mossos d'Esquadra comencen a treballar-hi ara. En la seva formació, ja s'hi inclou la protecció internacional per a aquestes persones, però tot és molt lent. De vegades, ni la policia no pot assegurar al 100% que l'activitat de la xarxa criminal al país d'origen continua operativa.

—**A la realitat, aquesta dificultat, quines conseqüències té?**

—Des del 2009, no arriba ni a una desena el nombre de persones a qui s'ha reconegut alguna protecció subsidiària o l'estatut de refugiat a tot l'estat. Sobre el paper som molt *progres*, però l'efectivitat és insuficient. El mecanisme falla.

—**Un greu problema és que sense la protecció hi ha el risc que siguin retornades al seu país, on corren perill de mort, oi?**

—Sí, en el contacte amb l'administració sempre són a la porta de la revictimització constant . Ens preocupa l'entorn de l'aeroport del Prat, la nostra frontera sud. No cal anar a Melilla. Al Prat molta gent se la juga quan demana l'asil.

—**En quin estat arriben?**

—N'hi ha que han fet un trànsit molt llarg, sobretot les subsaharianes, i des que van sortir ja han patit greus violacions de drets humans. Moltes han estat sotmeses a episodis d'explotació i violència sexual importants. Moltes arriben embarassades o amb fills que han tingut pel camí. Entre elles, han fallat molts mecanismes de protecció que elles esperaven per part de policies d'uns altres països. Moltes també han estat agredides sexualment per policies.

—**Podeu intervenir per ajudar-les amb els tràmits?**

—Ara, la situació ha millorat. També la formació dels advocats d'ofici i la policia. Ha estat una feina immensa, des del 2013, l'any que SICAR Cat va poder acostar-se a l'aeroport. Finalment, des del març del 2016, ja han acceptat que participem en les entrevistes d'identificació que fa la Policia Nacional de potencials víctimes TEH que arriben a l'aeroport del Prat i sol·liciten asil.

—**L'octubre passat en un manifest, deïeu 'SICAR Cat qüestiona la protecció de la Generalitat a les persones víctimes de TEH' i 'les autoritats catalanes no preveuen una resposta digna i adequada a les víctimes'.**

—El TEH és una greu violació de drets humans, i per aquest motiu l'estat té una responsabilitat quant a la seva prevenció, protecció, persecució del delicte i la reparació de les víctimes. Si no hi hagués la nostra entitat, les víctimes no tindrien cap resposta. Nosaltres vam començar a treballar ajudant les dones que, després d'un operatiu policíac i de declarar a comissaria, sortien lliures al carrer amb allò que duïen posat i res més. I encara és així. Han passat anys i no hi ha una política pública per a garantir una resposta institucional ni a l'àmbit estatal ni en el català. Només a l'àmbit local com seria el cas de l'Ajuntament de Barcelona. En general, sense les ONG no hi ha res més. D'això ens queixem.

—**Com cal corregir aquest ineficàcia? Quin tracte demaneu per a aquestes persones?**

—Jo demano el mateix per a elles que per a les víctimes del terrorisme, que la majoria són nacionals i la reparació per part de l'estat és molt més elevada que no la que ofereixen a les víctimes del TEH. Les víctimes del terrorisme compten amb una llei que els reconeix un seguit de drets, prestacions i ajudes. De fet, comptem amb una directiva europea per la qual s'estableixen normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes, que inclou els drets que s'haurien de garantir a les víctimes de delictes de tota mena: de terrorisme, de tràfic, etc. Si el contingut de la directiva s'hagués transposat a través d'una

única llei tindrien els mateixos drets. Per què hem de fer categories? Oferir respostes de reparació diferents segons el delictes, si tots aquest tipus de delictes constitueixen una greu violació de drets humans?

Tampoc no compartim el plantejament de l'estat espanyol de situar la qüestió del TEH en la llei d'estrangeria. És un mal enfocament. O és que no pot afectar nacionals i dins les pròpies fronteres? En el fons, hi ha un discurs racista i xenòfob important.

Articles de la sèrie publicats fins ara:

[Europa, els paranys de la immigració](#)

['Si hagués tingut una pistola, ja no seria en aquest món'](#)

['L'estat espanyol vulnera la convenció de Ginebra'](#)

['A Barcelona la màfia no ens va alliberar fins que no vam pagar'](#)

['Les víctimes de tràfic d'èssers humans haurien de tenir el mateix tracte que les de terrorisme'](#)

['Em van dir que si no pagava, ens matarien, a mi i als meus fills'](#)

['Envien els deportats a un país on ja no tenen cap lligam, ni l'idioma'](#)